

УДК 331.108.4

Тимошенко К.В.
старший викладач кафедри туризму
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОСТІ ДЖЕРЕЛ ІНВЕСТУВАННЯ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

METHODOLOGICAL SUPPORT OF THE OPTIMALITY OF SOURCES OF INVESTMENTS IN THE HUMAN CAPITAL OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто методичне забезпечення оптимальності інвестування в людський капітал промислового підприємства, яке передбачає аналіз та визначення джерел інвестування, встановлення їх оптимальної структури на основі розв'язування оптимізаційних задач максимізації раціонального інвестування людського капіталу на підприємстві. Обґрунтовано концептуальну модель максимізації раціонального інвестування людського капіталу на підприємстві, яка містить основні джерела формування інвестиційних ресурсів на підприємстві, а саме: власні кошти, позикові та залучені. Розроблено економіко-математичну модель оптимізації структури джерел інвестування в людський капітал із цільовою функцією, яка враховує рентабельність власного капіталу, відсоток кредитної ставки для позикового капіталу та відсоток дивіденду для залучених коштів. Визначено оптимальні джерела інвестування в людський капітал великих промислових підприємств у сучасних умовах життєдіяльності.

Ключові слова: людський капітал, джерела інвестицій, оптимізаційна задача, оптимальна структура джерел інвестицій, методичне забезпечення.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено методическое обеспечение оптимальности инвестирования в человеческий капитал промышленного предприятия, которое предусматривает анализ и определение источников инвестирования, установление их оптимальной структуры на основе решения оптимизационных задач максимизации рационального инвестирования человеческого капитала на предприятии. Обоснована концептуальная модель максимизации рационального инвестирования человеческого капитала на предприятии, которая содержит основные источники формирования инвестиционных ресурсов на предприятии, а именно: собственные средства, заемные и привлеченные. Разработана экономико-математическая модель оптимизации структуры источников инвестирования в человеческий капитал с целевой функцией, которая учитывает рентабельность собственного капитала, процент кредитной ставки для заемного капитала и процент дивиденда для привлеченных средств. Определены оптимальные источники инвестирования в человеческий капитал крупных промышленных предприятий в современных условиях жизнедеятельности.

Ключевые слова: человеческий капитал, источники инвестиций, оптимизационная задача, оптимальная структура источников инвестиций, методическое обеспечение.

ANNOTATION

The article deals with methodical maintenance of optimality of investment in human capital at industrial enterprise, which provides for analysis and determination of sources of investment, establishment of their optimal structure on the basis of solving optimization problems of maximizing rational investment of human capital at the enterprise. The conceptual model of maximizing the rational investment of human capital in the enterprise, which contains the main sources of formation of investment resources at the enterprise, namely: own funds, borrowed and attracted, is substantiated. The economic-mathematical model of the

optimization of the structure of sources of investment into human capital with a target function that takes into account the return on equity, the interest rate on the borrowed capital and the percentage of the dividend for the attracted funds is developed. The optimal sources of investment in human capital of large industrial enterprises in the current conditions of life are determined.

Keywords: human capital, sources of investment, optimization problem, optimal structure of sources of investments, methodical support.

Постановка проблеми. Досягнення високого рівня ефективності діяльності будь-якого суб'єкта господарювання визначається обраною ним політикою самофінансування задля забезпечення умов розширеного відтворення основного капіталу. Сучасна економічна теорія найбільш перспективним напрямом інвестування коштів підприємства вважає інвестиції в людський капітал, бо саме це дає змогу отримати найбільший за розміром та довготривалий за часом соціально-економічний ефект.

Ефективність інвестування в людський капітал на підприємстві забезпечується оптимальністю структури джерел інвестування, тому визначення оптимальних джерел інвестування в людський капітал на підприємстві є необхідною й актуальною проблемою як у стратегічному управлінні, так і в тактичному.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методології різних аспектів управління людським капіталом та визначенню рівня соціально-економічної ефективності інвестування в людський капітал присвячено праці багатьох науковців та практиків, серед яких: Н.А. Балтачєва, Г. Беккер, О.А. Грішнова, О.С. Заклекта-Берестовенко, Т.М. Кір'ян, А.В. Кудлай, Н.Г. Кузьміна, В.І. Марцинкевич, М.В. Семикіна, Г.Н. Тугускіна, Я. Фитценц, І.Б. Швець, Т. Шульц, та ін. Проте фахівці концентрують свою увагу на різних аспектах управління людським капіталом. Із практичного погляду існує нагальна потреба створення теоретико-методичних основ соціально-економічної ефективності інвестування у людський капітал, що має надати можливість здійснення якісного комплексного аналізу використання людського потенціалу підприємства.

Мета статті полягає у формуванні методичного забезпечення оптимальності джерел інвестування в людський капітал промислового

підприємства для максимізації ефективності інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для підприємства критерієм ефективності інвестування в людський капітал, перш за все, виступає економічний складник вигоди або обсяг грошових одиниць, які очікується отримати від кожної одиниці коштів, інвестованих у людський капітал. Якщо цей критерій забезпечується, то другим очікуваним ефектом для підприємства буде виступати соціальний ефект у вигляді зростання рівня середньої заробітної плати працівників, підвищення мотивації до праці, зниження рівня захворюваності, збільшення рівня професійної компетентності, підвищення лояльності працівників до підприємства, скорочення непродуктивних витрат та ліквідації втрат робочого часу, оптимізації чисельності персоналу, скорочення плинності кадрів та запобігання кадровою дефіцитом за основними професійно-кваліфікаційними позиціями тощо. Кожний із перелічених складників соціального ефекту підприємства сприяє ще більшому зростанню рівня його економічного ефекту, тобто спостерігається щільний зв'язок між соціальним та економічним аспектами інвестування в людський капітал.

Відомо, що основними джерелами формування інвестиційних ресурсів на підприємстві є власні кошти, позикові та залучені. До власних коштів належать: чистий прибуток від виробничої та фінансової діяльності підприємства, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків та інших платежів; амортизаційні відрахування, страхові відшкодування збитків, зумовлених утратою майна; кошти від продажу основних засобів та іммобілізація надлишків оборотних коштів; кошти від реалізації нематеріальних активів. Одним з основних складників формування власних коштів підприємства є прибуток, що є головною формою чистого доходу підприємства та відображається в таких показниках, як прибуток від основної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, загальний прибуток, який відображається в балансі підприємства, чистий прибуток. Саме за рахунок прибутку забезпечується зростання ринкової вартості підприємства. Амортизація є другим важливим складником джерел інвестицій. Відомо, що амортизаційні відрахування спрямовуються на відновлення та оновлення основних фондів. Прискорена амортизація є важливим власним джерелом інвестицій та стимулом інвестування. Інші види внутрішніх джерел мають набагато менше значення порівняно з попередніми й їх формування має нерегулярний характер.

Залученими коштами промислових підприємств є кошти, надані на постійній основі, за якими може здійснюватися виплата власникам цих коштів доходу та які можуть не повертатися власникам. До них належать: кошти, одержувані від розміщення акцій акціонер-

ного товариства; пайові та інші внески членів трудових колективів, громадян, юридичних осіб до статутного фонду підприємства; кошти, що виділяються холдинговими вищого рівня та акціонерними компаніями; державні кошти, що надаються на цільове інвестування у вигляді дотацій, грантів та пайової участі; кошти іноземних інвесторів у формі участі в статутному капіталі спільних підприємств і прямих вкладень міжнародних організацій, держав, фізичних і юридичних осіб. Зовнішні джерела формування власних інвестиційних ресурсів підприємства є залученими інвестиційними ресурсами, оскільки до їх моменту надходження вони є власністю підприємства, але після залучення ці кошти стають власністю підприємства. Так, серед залучених інвестиційних ресурсів центральне місце займає емісія акцій для акціонерних товариств, а для товариств з обмеженою відповідальністю – додатковий пайовий капітал, для державних підприємств – безповоротні асигнування з бюджетів.

До позикових коштів промислових підприємств належать кошти, отримані на певний термін і підлягають поверненню зі сплатою за їх використання. Вони поділяються на довгострокові і короткострокові. Джерелами формування позикових інвестиційних ресурсів є довгострокові кредити банків, довгострокові кредити і позики небанківських фінансових установ; фінансовий лізинг; облігаційна позика (емісія облігацій) та інші позикові джерела. Довгострокові кошти надають банки та інші кредитні установи у вигляді довгострокових кредитів, проте відомо, що в Україні банки орієнтовані на короткострокове кредитування. Така ситуація зумовлена структурою пасивів банків, а саме власні кошти відносно невеликі, а залучені – короткострокові; інфляція також робить довгострокові кредити не вигідними для банків. Підприємствам економічно вигідно розглядати довгострокові кредити банків як джерело інвестиційних ресурсів лише за умови низької реальної відсоткової ставки, а саме 10–12% річних. На підприємствах також можливе фінансування інвестицій завдяки отриманню іноземних кредитів. Такі кредити надають фонди допомоги, а саме інвестиційні інститути, які підтримуються іноземними урядами. До складу позикових джерел входить і емісія облігацій підприємства. Незважаючи на те що емісія облігацій у світовій практиці має значне поширення, в Україні це джерело інвестиційних ресурсів майже не використовується. Такий стан зумовлюється нерозвиненістю фондового ринку, неплатоспроможністю попиту та невеликими розмірами статутного фонду більшості підприємств. Істотну роль у позикових джерелах інвестування відіграє цільовий державний кредит, який спрямовується на конкретний вид інвестування.

Отже, на промисловому підприємстві також слід структурувати джерела інвестування в людський капітал на власні кошти, позикові та

залучені. Від раціональної структури та обсягів інвестицій залежать стан та розвиток людського капіталу. Для ефективності інвестування в людський капітал необхідно знайти оптимальне співвідношення між обсягами власних коштів ($x_{вк}$), позикових ($x_{пк}$) та залучених ($x_{зк}$), які становлять загальний обсяг інвестицій на підприємстві в даний капітал, а саме $x_{вк} + x_{зк} + x_{пк} = V$. Ця умова є першим обмеженням в оптимізаційній задачі відшукування оптимального співвідношення між джерелами інвестування.

Співвідношення власного та позикового капіталу визначає фінансову безпеку підприємства, формує його фінансову стійкість, яка залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів [1]. Оптимізацією структури власного капіталу підприємства з урахуванням стадій його життєдіяльності займалися вчені Л.М. Малярець та Н.М. Пономаренко. Ними була розроблена оптимізаційна модель обсягів активів і джерел власного капіталу для отримання максимуму чистого прибутку підприємства [2].

Використання позикового капіталу на підприємстві сприяє отриманню додаткового прибутку на власний капітал. Відомо, що фінансування за рахунок позикового капіталу підприємству вигідно до відповідної границі, тому що виплачені відсотки кредиторам зменшують податки, що призводить до збільшення чистий прибуток. Проте чим більший позиковий капітал має підприємство в структурі капіталу, тим вище фінансовий ризик. Аналіз активів підприємств, що досліджувалися, показав, що протягом усього періоду дослідження обсяги позикового фінансування на них збільшувалися. Це, як відомо, призводить до збільшення фінансового потенціалу підприємств за необхідності істотного підйому темпів зростання обсягів виробництва та до можливості збільшення приросту рентабельності власного капіталу за рахунок забезпечення розширеного відтворення виробництва, а також до зниження норми прибутку, оскільки знижується прибуток за рахунок сплати відсотків за кредит. У цій ситуації лише аналіз показників фінансового важеля дає змогу відповісти на питання доцільності залучення додаткових коштів у вигляді позикового капіталу. Оптимальність співвідношення позикових та власних джерел фінансування залежить від конкретних умов господарювання, фінансової політики, оборотності капіталу та галузевих особливостей. Залучення позикових коштів обходиться підприємству дорожче залучення власних коштів. Проте додаткова емісія власних акцій дає змогу підприємству залучити капітал зі сторони, не вдаючись до дорогих кредитів банків. Залучений капітал підприємства визначається як капітал одержаний у грошовій або натуральній формі від різних учасників бізнес-процесів для отримання прибутку в результаті господарської діяльності даного підприємства. Відмінністю залученого капіталу від позикового, для якого характер-

ним є умови повернення за строками і визначену плату, є включення також і необумовлених форм залучення недопустимої кредиторської заборгованості [3].

Структура власного капіталу промислового підприємства може формуватися за принципом «розводження капіталу», за принципом капіталізації прибутку, за принципом визначення субординованого капіталу. Промислове підприємство у вигляді акціонерного товариства (АТ) може мати просту й складну структуру власного капіталу залежно від того, які цінні папери вона випускає. Якщо акціонерне товариство випустило конвертовані цінні папери, облігації, опціони, варанти, то воно має складну структуру капіталу. Перераховані вище цінні папери здатні викликати розводження капіталу, яке являє собою процес скорочення показника «прибуток на акцію» (ПНА), що виникає в результаті припущення про те, що конвертовані цінні папери перетворені на звичайні акції, виконані опціони й варанти або акції випущені відповідно до певних договорів [4].

Основною проблемою управління капіталом підприємства є формування та збереження оптимальної його структури. І.О. Бланк вважає, що оптимальна структура капіталу – це таке співвідношення використання власних і залучених джерел, за якого забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості, тобто максимізується його ринкова вартість [1].

Для забезпечення фінансової стійкості на підприємстві мають бути сума обсягів власних коштів та залучених, не менша, ніж позикових. Отже, маємо ще одне обмеження в оптимізаційній задачі максимізації раціональності інвестування в людський капітал: $x_{вк} + x_{зк} \geq x_{пк}$.

Метою раціональності інвестування є збільшення обсягів інвестування в людський капітал на підприємстві з урахуванням рентабельності власного капіталу ($r_{вк}$), відсотку кредитної ставки ($r_{кк}$) для позикового капіталу та відсотку дивіденду для залучених коштів ($r_{д}$), тобто $F = r_{вк}x_{вк} + (1 - r_{кк})x_{зк} + (1 - r_{д})x_{пк} \rightarrow \max$. Відомо, що показники рентабельності характеризують рівень віддачі активів та ступінь використання власного капіталу в процесі виробництва, а відношення суми чистого прибутку до обсягу власного капіталу визначає рентабельність власного капіталу та показує віддачу на вкладений власний капітал, його нормативне значення більше 20%. Але реально для кожного підприємства протягом визначеного терміну наявна своя середня величина рентабельності власного капіталу, яку й слід ураховувати у цільовій функції максимуму раціональності інвестування в людський капітал. Якщо на підприємстві спостерігається стабільне зростання коефіцієнта рентабельності власного капіталу, то це свідчить про підвищення здатності компанії генерувати прибуток власникам. Проте і зниження власного капіталу зумовлює

збільшення коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Шляхами підвищення рентабельності власного капіталу є зниження виробничих, збутових та інших витрат, що дає змогу підвищити чистий прибуток та різні заходи з нарощування доходу на підприємстві.

Щодо відсотку за кредит або позикового відсотку, то він є ціною коштів, узятих у кредит, та показує міру реалізації власності у формі отриманого доходу від її реалізації. Вартість банківського кредиту визначається на основі ставки відсотка за кредит та встановлюється для підприємства з огляду на його фінансовий стан. На разі для промислових підприємств вона в середньому становить 17–23%. Експерти щодо питання про величину дивіденду для залучених коштів в інвестиції на промислового підприємстві говорять про межі 7–10% [5].

У цільовій функції максимізації раціональності інвестування в людський капітал величину рентабельності за чистим прибутком ($r_{чр}$) слід установлювати, спираючись на середню щорічну рентабельність власного капіталу на підприємстві. Наприклад, аналіз статистичних даних підприємства ПАТ «Турбоатом» показав, що його середня щорічна рентабельність дорівнює 0,15, для ПАТ «Світло шахтаря» – 0,11, ПАТ «Завод ім. Фрунзе» – 0,14, заводу ім. Малишева – 0,24, ПАТ «Харківській підшипниковий завод» – 0,11. Наведені середні значення рентабельності власного капіталу на підприємствах, що досліджувалися, свідчать про переважно низькі рівні порівняно з нормативом. Тому задачу про оптимальну структуру джерел інвестування в людський капітал слід розв'язати, розглядаючи різні коефіцієнти у цільовій функції, тобто врахувати різні реальні умови функціонування великих промислових підприємств виходячи з різних середніх норм рентабельності власного капіталу, відсотку кредитної ставки для позикового капіталу та відсотку дивіденду для залучених коштів.

Розглядаючи загальну суму коштів, що піде на інвестування розвитку людського капіталу на підприємстві у розмірі 1 230 000 грн. та ґрунтуючись на вищесказаному, економіко-математична модель задачі оптимізації джерел інвестування в людський капітал на сучасному промислового підприємстві має вигляд:

$$F = r_{\text{вк}} x_{\text{вк}} + (1 - r_{\text{кк}}) x_{\text{зк}} + (1 - r_{\text{д}}) x_{\text{нк}} \rightarrow \max ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} + x_{\text{нк}} = V ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} \geq x_{\text{нк}} ,$$

$$x_{\text{вк}} \geq 0, x_{\text{зк}} \geq 0, x_{\text{нк}} \geq 0 .$$

Якщо промислове підприємство працює в умовах, для яких $V = 1230000$, $r_{\text{вк}} = 0,15$, мінімальний позиковий відсоток $r_{\text{кк}} = 0,17$ та мала величина дивіденду для залучених коштів $r_{\text{д}} = 0,07$:

$$F = 0,15x_{\text{вк}} + (1 - 0,17)x_{\text{зк}} + (1 - 0,07)x_{\text{нк}} \rightarrow \max ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} + x_{\text{нк}} = 1230000 ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} \geq x_{\text{нк}} ,$$

$$x_{\text{вк}} \geq 0, x_{\text{зк}} \geq 0, x_{\text{нк}} \geq 0 .$$

Розв'язавши цю задачу в середовищі Excel, отримали таку оптимальну структуру інвестицій у розвиток людського капіталу підприємства: обсяг власних коштів – $x_{\text{вк}} = 0$ грн., позикових – $x_{\text{кк}} = 0$ грн. та залучених – $x_{\text{зк}} = 123\ 000$ грн., тобто за наявних реальних умов господарювання слід використовувати для інвестування одні тільки залучені кошти. Максимальна раціональність вкладених інвестицій у розвиток людського капіталу становить 1 143 900 грн. Тобто підприємству ПАТ «Турбоатом» за його середньої норми рентабельності власного капіталу, мінімального позикового відсотку та малої величини дивіденду для залучених коштів доцільно для інвестування в людський капітал використовувати залучені кошти.

Якщо промислове підприємство працює в умовах, для яких $V = 1230000$, $r_{\text{вк}} = 0,15$, максимальний позиковий відсоток $r_{\text{кк}} = 0,23$ та максимальна величина дивіденду для залучених коштів $r_{\text{д}} = 0,10$:

$$F = 0,15x_{\text{вк}} + (1 - 0,23)x_{\text{зк}} + (1 - 0,1)x_{\text{нк}} \rightarrow \max ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} + x_{\text{нк}} = 1230000 ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} \geq x_{\text{нк}} ,$$

$$x_{\text{вк}} \geq 0, x_{\text{зк}} \geq 0, x_{\text{нк}} \geq 0 .$$

Розв'язавши цю оптимізаційну задачу, отримали таку ж саму оптимальну структуру інвестицій у розвиток людського капіталу підприємства, а саме обсяг власних коштів – $x_{\text{вк}} = 0$ грн., позикових – $x_{\text{кк}} = 0$ грн. та залучених – $x_{\text{зк}} = 123\ 000$ грн., тобто за наявних реальних умов господарювання слід використовувати для інвестування одні тільки залучені кошти. За інших буде максимальна раціональність вкладених інвестицій у розвиток людського капіталу, а саме 1 107 000 грн. Тобто підприємству ПАТ «Турбоатом» за його середньої норми рентабельності власного капіталу, максимального позикового відсотку та максимальної величини дивіденду для залучених коштів доцільно все одно для інвестування в людський капітал використовувати залучені кошти.

Для заводу ім. Малишева економіко-математична модель задачі оптимізації джерел інвестування в людський капітал підприємства за умов $V = 1230000$, $r_{\text{вк}} = 0,24$, мінімального позикового відсотку $r_{\text{кк}} = 0,17$ та малої величини дивіденду для залучених коштів $r_{\text{д}} = 0,07$ має вигляд:

$$F = 0,24x_{\text{вк}} + (1 - 0,17)x_{\text{зк}} + (1 - 0,07)x_{\text{нк}} \rightarrow \max ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} + x_{\text{нк}} = 1230000 ,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} \geq x_{\text{нк}} ,$$

$$x_{\text{вк}} \geq 0, x_{\text{зк}} \geq 0, x_{\text{нк}} \geq 0 .$$

Розв'язавши цю задачу, отримали таку оптимальну структуру інвестицій у розвиток людського капіталу підприємства завод ім. Малишева: власних коштів – $x_{\text{вк}} = 0$ грн., позикових – $x_{\text{кк}} = 0$ грн. та залучених – $x_{\text{зк}} = 123\ 000$ грн.,

тобто за наявних реальних умов господарювання слід використовувати для інвестування одні тільки залучені кошти. При цьому максимум цільової функції становить 1 143 900 грн.

Якщо дане промислове підприємство буде працювати в умовах, для яких $V = 1230000$, $r_{\text{вк}} = 0,24$, максимальний позиковий відсоток $r_{\text{кк}} = 0,23$ та максимальна величина дивіденду для залучених коштів $r_{\text{д}} = 0,10$:

$$F = 0,24x_{\text{вк}} + (1 - 0,23)x_{\text{зк}} + (1 - 0,1)x_{\text{нк}} \rightarrow \max,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} + x_{\text{нк}} = 1230000,$$

$$x_{\text{вк}} + x_{\text{зк}} \geq x_{\text{нк}},$$

$$x_{\text{вк}} \geq 0, x_{\text{зк}} \geq 0, x_{\text{нк}} \geq 0,$$

то оптимальна структура інвестицій у розвиток людського капіталу підприємства буде такою: власних коштів – $x_{\text{вк}} = 0$ грн., позикових – $x_{\text{кк}} = 0$ грн. та залучених – $x_{\text{зк}} = 1230000$ грн., тобто за наявних реальних умов господарювання слід використовувати для інвестування одні тільки залучені кошти. При цьому максимум цільової функції становить 1 107 000 грн.

Отже, маємо, що за реальних умов промисловим підприємствам вигідно здійснювати інвестування за рахунок залучених коштів. Ця ситуація погана, тому що не всім підприємствам вдається знайти залучені кошти. Розглянемо ситуацію, коли немає можливості залучити кошти на підприємство, тобто коли $x_{\text{зк}} = 0$. Тоді для підприємства ПАТ «Турбоатом» слід здійснювати інвестиції в людський капітал порівно за рахунок власних коштів власних коштів $x_{\text{вк}} = 615000$ грн., позикових – $x_{\text{кк}} = 615000$ грн. Але при цьому будемо мати дуже низьке максимальне значення раціональності інвестування – 60 2700 грн. Ще нижче значення цільової функції маємо, коли підприємство буде працювати за максимального позикового відсотку $r_{\text{кк}} = 0,23$, тоді раціональність інвестиційних коштів становитиме 565 800 грн.

Оскільки обсяги інвестиційних коштів, що спрямовуються на розвиток людського капіталу, менші порівняно з іншими інвестиціями, наприклад на технічну реконструкцію підприємства або впровадження нових технологій, або розроблення і виробництво нової продукції, то, з огляду на сучасні реальні умови господарювання промислових підприємств, можна використовувати залучені кошти.

За допомогою розрахованої оптимізаційної структури джерел інвестування формування людського капіталу слід розробляти управлінські заходи, які сприяють ефективності інвестування у цей капітал. Практика свідчить, що підприємства, які мають в оптимальній структурі джерел інвестування в людський капітал частку власних коштів близького 60%, спроможні розробляти та впроваджувати комплексні програми розвитку людського капіталу за основними напрямками: витрати на освіту, зокрема на цільову підготовку майбутніх кадрів, охорону здоров'я та мобільність, творчу діяльність

персоналу та мотивацію розвитку. Для підприємств, які мають в оптимальній структурі джерел інвестування в людський капітал частку власних коштів близького 50%, спрямовують ці кошти переважно на витрати на освіту, професійний розвиток та перепідготовку персоналу, а також на охорону здоров'я, мобільність та полівалентність. А підприємства, які мають в оптимальній структурі джерел інвестування в людський капітал частку власних коштів 40% і менше, спрямовують ці кошти переважно на витрати на освіту, професійний розвиток та перепідготовку персоналу, а також на охорону здоров'я [6]. Визначення оптимальної структури джерел інвестування капіталу дозволяє підприємству нарощувати людський капітал й в такій структурі джерел здійснювати розвиток цього капіталу. Визначення оптимальної структури джерел формування людського капіталу дозволяє уникнути фінансової залежності від інших кредиторів, при цьому продовжувати ріст людського капіталу підприємства. Взаємозв'язок напрямів фінансування і джерел формування людського капіталу підприємства є основною ланкою до його росту в цілому. Визначення складників людського капіталу підприємства й використання інформації про джерела інвестування в його розвиток, визначення їх оптимальної структури – все це є сукупністю управлінських заходів щодо управління процесом інвестування людського капіталу підприємства.

Висновки. Отже, ефективність управління інвестуванням в людський капітал на промисловому підприємстві залежить від наявності його методичного забезпечення, яке передбачає аналіз та визначення джерел інвестування, встановлення їх оптимальної структури на основі розв'язування оптимізаційних задач максимізації раціонального інвестування людського капіталу на підприємстві.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / І.О. Бланк. – К. : Ельга, 2008. – 724 с.
2. Малярець Л.М. Управління процесом росту власного капіталу підприємства : [монографія] / Л.М. Малярець, Н.М. Пономаренко. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 227 с.
3. Марушко Н.С. Аналіз залученого капіталу підприємства в процесі його формування / Н.С. Марушко, Г.М. Воляник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7489/1>.
4. Пілецька С.Т. Управління структурою капіталу підприємства / С.Т. Пілецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/Vest_Ek7-3-2010-PDF/079-84.pdf.
5. Беккер Б. Измерение результативности работы HR-департамент. Люди, стратегия и производительность / Б. Беккер, М. Хьюзлид, Д. Ульрих ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2007. – 304 с.
6. Белашапка В.А. На пути к эффективному менеджменту: живая модель управленческой результативности / В.А. Белашапка. – К. : Агентство стандарт, 2005. – 198 с.